

ANTEP FISTIĞI

Antep fıstığı ülkemizde yetiştirme alanı geniş olan önemli ihracat ürünlerimizdendir.Yıllık üretimimiz 30 bin ton civarındadır.Meyvesinin bileşiminde %53.8 yağ %20 protein ,%15 şeker ve nişasta bulunur.

Çiçek Ve Tomurcukları:

Erkek ve dişi çiçekler ayrı ayrı bitkiler üzerinde olduğu için yabancı tozlanma vardır.Çiçeklerde taç ve çanak yapraklar olmadığından tozlanma rüzgarla olmaktadır.

Antepfıstıklarında tozlanmayı sağlıklı şekilde sağlamak ve ürün miktarını arttırmak için hazırlanmış önlemler almak gerekir. Bunlar:

- Antepfıstığı bahçelerinde yeteri kadar erkek ağaç bulundurmak gerekir. Bahçenin konumuna göre 8-12dişi ağaç 1 erkek ağaç bulundurulmalıdır.
- Erkek ağaçlar bölgenin hakim rüzgarı yönünde olmalıdır.Erkek çiçek tozlarının bahçeye daha iyi yayılması için hakim rüzgar durumuna göre aşılama yapılmalıdır.
- Değişik tip erkek ağaçlardan aşılama kalemi alınmalıdır.
- Çiçeklenme devreleri birbirleriyle uyuşan çeşitlerden bahçe kurulmalıdır.
- Menengiç ve Pattum erkek ağaçları aşılama bahçede bırakılmamalıdır.

Meyve:

İç fıstığın rengi sarı yeşildir,ve etrafı kirli kırmızı bir zar ile kaplıdır.En dışta etli bir kabuk vardır.Olgunlaşınca bu kısım genellikle kırmızı renk alır ve içteki sert kabuktan ayrılır.

Ekolojik İstekleri:

İklim İsteği:

Yazları uzun ,sıcak ve kurak,kışları ise nispeten soğuk yerlerde iyi yetişir.Tam dinlenme halindeyken -19.3°C 'ye kadar dayanır.Geç çiçeklenmesi nedeniyle ilkbahar donlarından fazla zarar görmez.Ancak çiçek devresindeki yağış ve sisler olumsuz etki eder.Sıcak ve kurak samyeli de zararlıdır.Yıllık yağışı 500-400mm.olan yerlerde sulanmadan yetiştirilebilir.Ancak yazın yapılacak 1-2sulama ürün verimini artırır.

Antepfıstığı meyveleri olgunlaşabilmeleri için yüksek ısı toplamına ihtiyacı vardır.Kış dinlenme periyodunda oldukça fazla soğuk ister.Bu iki etken antepfıstığı yetiştiriciliğini sınırlayan önemli etkenlerdir.

Toprak İstekleri:

Fazla seçici değildir.Başka kültür bitkilerinin yetişmediği sahalarda yetişerek taşlı,kireçli ,kurak toprakları en iyi şekilde değerlendirir.Fakat taban suyu yüksek killi toprakları sevmez ve kurur.Kumlu-tınlı,kireçli ,drenajı iyi ve derin topraklarda en iyi gelişmeyi gösterir.

ANTEP FISTIĞI YETİŞTİRİLMESİ VE BAKIMI

Antepfıstığı aşıyla yetişir,anaç olarak,Antepfıstığı,Menengiç,Battum,Atlantik sakızı kullanılır.

Antepfıstığı bahçesi 2 şekilde kurulabilir.

1-Yabani fıstıkların temizlenerek aşılması

2-Bahçe yerine dikilen çöğürlerin aşılması

Anaçların tohumları Ekim-kasım aylarında tavalara ekilir.Bunlardan yetişen fidanlar bir-iki yaşına gelince sökülür ve bahçede asıl yerine dikilir.Aşısız fidanlar 15 Kasım-15 Aralık tarihleri arasında asıl bahçeye dikilir.tesis kıraç yerde ise dikim mesafesi 7 x 7 düz taban yerde ise 10 x 10m. olmalıdır

Fıstık tesisi uzun yıllar alan bir işlemdir.Meyveye yatmada geç bir türdür.Bu nedenle Güney Doğu Anadolu'da fıstıklık bağ ile ortak kurulur.Ağaçlar tam verim çağına gelince bağ sökülerek kapama fıstık bahçesi olur.Zeytin-Fıstıkla kombine edilebilir.

Antepfıstığı anaçlarından menengiç ocak şeklinde gelişir.Diğer anaçlar tek gövdeli olarak gelişir.Çöğürler dikimden 3-4 yıl sonra aşılabilirler.Fıstık için en iyi aşılama yöntemi Mayıs-Temmuz arasında yapılan sürgün göz aşısıdır.Ancak reçine çıkarması nedeniyle aşılama çok dikkatli olması gerekir.Aşılama başarılı olabilmek için:

- Aşılama serin saatlerde yapılmalı
- (T)yi açarken odun kısmı kesilmemeli
- Göz çıkarılırken öz kısmı (Büyüme konisi)gözle birlikte çıkarılmalı
- Meyve gözüyle(karagöz)aşılama yapılmamalı
- Suyunu kaybetmiş kalemlerden göz alınmamalı
- Kırılmayı önlemek için gözün takılacağı (T) hakim rüzgar yönünde açılmalı
- Göz çıkarıldıktan sonra bekletilmemeli,ağıza alınıp ıslatılmamalı.
- 8-12 dişi ağaca 1 erkek ağaç aşılmalı
- Erkek ağaçlar yörenin hakim rüzgarı yönünde aşılmalıdır.

Yıllık Bakım İşleri:

Budama:

Ağaç budama gerektirir.Reçineli olduğu için fazla yara açmadan kesim yapmak gerekir.Her yıl dallardan kuruyanları budamakla yetinmelidir .Budama hasattan sonra yapılmalıdır.

Toprak İşleme:

Genelde sulanmayan yerlerde yetiştirildiği için toprak işleme önem kazanmaktadır.Kış yağmurlarının birikmesi için sonbaharda yapılan sürüm çok yararlıdır.

Gübreleme:

Antepfıstığında mevcut periyodisite(bir yıl ürün verip ertesi yıl vermemesi)iyi bir bakımla azaltılabilir.Dikim esnasında her çukurun dibine 200-250gr.Triple süper fosfat ve potasyum sülfat konulmalıdır.Bunun üzerine 5kg iyi yanmış çiftlik gübresi üst toprakla karıştırılıp konur.Daha sonra ağaçlar 8-10 yaşına gelene kadar 2yılıda bir ağaç başına 2-5 kg kompoze gübre verilmelidir.veya 1kg amonyum sülfat 1kg süper fosfat ve 0,5 kg potasyum sülfat verilir.Yetişkin bahçelerde ise 3-4 yılda bir dekara 3-4ton çürümüş ahır gübresi verilmelidir.

Sulama:

Genellikle sulanmayan yerlerde yetişir.Kurulan tesislerde sulama yapıldığında gelişme daha hızlıdır.Peryodisitenin kalktığında görülmüştür.

Hasat:

Antepfıstığında meyvelerin dış kabuğunun saydımlıktan matlığa dönüştüğü ve kırmızı kabuğun yumuşayarak sert kabuktan ayrıldığı devre olgunluk devresidir. Bu dönemde hasat yapılmalıdır.

Antepfıstığı Çeşitleri:

Kültür fıstıkları 2 grupta incelenebilir.1-Uzun çeşitler.2-yuvarlak çeşitler

Ülkemizde bulunan bazı kültür çeşitleri:Siirt, Owhadi, Halebi, Kırmızı, Uzun, çeşitlerdir.

ANTEP FISTIKLARINDA KARAZENK HASTALIĞI (Septoria pistacina)

Hastalığın tipik belirtileri daha çok yapraklarda kısmende meyva kabuklarında görülen siyah lekelerdir.Bu lekeler zamanla tüm yaprak yüzeyini kaplayabilir.Bu durum yaprakların kurummasına , dökülmesine , meyvelerin iç doldurmamasına ve ayrıca ağacı zayıf düşürerek gelecek yıllardaki mahsulün azalmasına sebep olur.Hastalık şiddetine bağlı olarak üründe %3-100 kayıp olduğu belirlenmiştir.Hastalık antepfıstığı yetiştiren tüm bölgelerde görülmektedir. Mücadelesi için;

a-Sonbaharda hasattan sonra yere dökülen yapraklar hemen toplanıp yok edilmelidir.

b-Sonbaharda yapılan işlemler ilkbaharda da (Şubat-Mart) toprak üzerinde kalan yapraklara yönelik olarak tekrarlanmalıdır.

c-Gerek kültürel önlemler gerekse kimyasal mücadele bölgedeki tüm bahçelerde toplu olarak uygulanmalıdır.

İlaçlı mücadelesine, meyvelerin buğday danesi ile mercimek büyüklüğü arasındaki dönemde başlanır.İlk ilaçlamadan sonra hastalığın zarar yapacağı tahmin edilirse 15-17 gün sonra 2. ilaçlama uygulanır.1.ilaçlamadan itibaren azami 5 veya epideminin şiddetine göre 6 ilaçlama uygulanabilir.Hastalığın kontrol altına alındığı anlaşıldığında ilaçlamaya son verilir.

ANTEPFISTIĞI BEYAZ KABUKLU BİTİ

Zararlı yaz ayları boyunca yapraklarda ve sürgünlerde bazende meyvelerde yerleşir ve bitkinin özsuyu ile beslenir.Bu beslenme sonucu zararlı yoğunluğu fazla ise bitki zayıflar ve sürgünler deforme olur,boyları kısalmır.Yılda 1 – 2 döl verir.

ANTEPFISTIĞI DAL GÜVESİ

Genç larvalar sürgünlerin en hassas olan uç kısımlarında dolanarak büyüme konisini tahrip ederler.Bu sürgünlerdeki salkımlarda genellikle boş meyve teşekkül eder.Larvalar bazen salkımlardan sürgün içine girer.Bu şekilde zarar görmüş salkımlarda daneler dökülerek seyrekleşme meydana gelir.Bazende salkımlar tamamen kurur.Diğer bir zararında sürgünlerdeki meyve gözlerinin dökülmesine yol açmasıdır.En önemli zararı ise uzun yıllar zarara uğrayan sürgünlerde büyümenin dumura uğramasıdır.Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞI GÖZKURDU

Yeni çıkan larvalar toplu olarak sürgün,meyve gözü ve yeni oluşmuş yaprakları yediğinden ağacın çiçe k açmasına , meyve bağlamasına ve yeni sürgün vermesine engel olurlar.2'inci ve 3'üncü dönemden sonra larvalar yaprakları sap ve anadamar kalacak şekilde tamamen yerler.Yaprakları tamamen yenmiş bir ağacın meyveleri dökülür,gelişmesi durur ,gelecek yılın meyve ve sürgün gözleride oluşamaz.Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞI İÇ GÜVESİ

Larvaları meyve içinde beslenir.Genç larva taze meyve kabuğunu meyve sapına yakın bir yerden delerek içeri girer ve yeni oluşmuş meyveyi tahrip eder.Meyve içinde larvanın artıkları bulunur.Gelişme dönemleri süresinde 8 12 meyveyi tahrip edebilirler.Gelişme durur kabuk renkleri değişerek kahverengi bir durum alır.Zamanla dökülür.Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞI VİRGÜL KABUKLU BİTİ

Zararlı yaz ayları boyunca yapraklara, son yıl sürgünlerine ve bu sürgünlerin meyve ve sürgün gözlerine yerleşir.Bitkinin öz suyunu emerek beslenir,bu beslenme sonucu bitki zayıflar.Yoğun bulunduğu hallerde sürgünler cılız kalır.Yılda 2 döl verir.

ANTEPFISTIĞI KARAGÖZ KURDU

Kışlaktan çıkan erginlerin kurumuş veya zayıf ağaçların dal ve gövdelerinde kabuk altlarına bıraktıkları yumurtalardan çıkan genç larvalar galeri açarak iletim kanallarını tahrip ederek kurumalarına neden olur.Erginler ayrıca sürgün ve meyve gözleri diplerinde beslenirler.Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞI MEYVE İÇKURDU

Haziran ayı içinde çıkan erginler iç kabuğu sertleşmemiş danelerin sap kısmına yakın bir yerinden yumurtasını etli kısma gömer.Bu kısımda siyah renkli bir halka görülür buradan daha sonra reçine çıkar.Bu meyveler ya kururlar veya kahverenkli bir durum alırlar.Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞI YAPRAK PSİLLİDİ

Nimfleri yapraklarda bulunur,bitki öz suyunu oburca emerek beslenir.Emilen yapraklar sararır dökülür.Ağaç zayıf kalıp bodurlaşır,sürgünlerdeki bir yıl sonra meyve verecek gözler dökülür.Meyvelerin iç bağlaması beslenme noksanlığından dolayı azalır.Genç ağaçlar yaşlı ağaçlara göre daha hassasdır.Yılda 5-6 döl verir.

ANTEPFISTIĞI YAPRAK BÜKEN PSİLLASI

Nimfleri yeni oluşan yaprak ve meyve salkımlarında beslenerek bitki öz suyunu emerler.Zarar gören yapraklar kıvrılır,yoğunluğa göre ağacın bütün yaprakları ve sürgün uçları kıvrılıp deforme olur.Meyve tutumu azalır.Nimfler tatlımsı bir madde bıraktığı için fumagine neden olur.(Karaballık)Yılda 1 döl verir.

ANTEPFISTIĞINDA ŞIRALI ZENK

Antepfistiğinin ana zararlısıdır.Ergin ve nimfler bitkinin taze sürgün yaprak ve meyve sapları ile meyvelerinde emgi yaparak beslenir.Beslenme sırasında bitki öz suyuyu kaybı olur.Ayrıca çıkardıkları tatlımsı madde yapraklarla gözenekleri kapatır,özümlemeyi önler.Üzerinde fumagin mantarları çoğalarak yaprağın ve meyvenin ölümüne ve gözlerin körlenip dökülmelerine neden olur.Yılda 1 döl verir.